

# Restauratie

De impasse waarin de monumentenzorg verkeert, is zoals bekend een direct gevolg van de sterk gedaalde financiële middelen. De neergang van de subsidie-ontwikkeling is in een stroomversnelling gekomen, waarvan het einde voorlopig nog niet in zicht lijkt. Om hier verandering in te brengen kan aan het organisatorisch en inhoudelijk functioneren van de monumentenzorg worden gesleuteld, maar een structurele oplossing van de problemen kan niet worden bereikt als niet tenminste twee zaken op middellange termijn worden geregeld.

Dat zijn: het voor restauratie beschikbare bedrag moet structureel op een hoger niveau terechtkomen, en er zal op een andere manier moeten worden gerestaureerd.

De terugval in de subsidies is veroorzaakt door de plaats die de monumentenzorg nu inneemt in het maatschappelijk leven. Als een activiteit, die sterker op objecten dan op mensen is gericht, heeft de monumentenzorg nooit veel politieke kracht ontwikkeld. In tijden waar de groei van de inkomens niet op kon, deerde dit niet al te zeer, maar in de concurrentieslag om de schaarse overheidsmiddelen, betaalt de monumentenzorg nu de prijs voor haar marginaal maatschappelijk functioneren.

## Probleemgebieden

Voor een aanzet tot een ander beleid is het zinvol, de probleemgebieden te omschrijven. Allereerst moeten we dan constateren dat de grote monumenten nauwelijks worden bedreigd. Hun waarde is gemakkelijk herkenbaar en de burger accepteert het gemeenschappelijk belang van het behoud van deze objecten, zelfs als de omvang van de bedragen die met sommige projecten gemoeid zijn, aan kritiek onderhevig zijn. Bij woonhuizen wordt dit algemeen belang ook wel erkend. In dit geval moet het monument echter die aandacht delen met de vele andere te herstellen gebouwen in zijn directe omgeving. Een beïnvloeding van deze monumenten door CRM als ware zij van de-

Meer integratie nodig

## Monumenten renoveren volgens stadsvernieuwingsmethoden

Monumentenminnend Nederland bezint zich op de huidige situatie. Het wordt duidelijk dat de monumentenzorg aan veranderde tijden dient te worden aangepast. Het wordt ook duidelijk dat het signaleren van wat er mis is gegaan de richting aangeeft waarin een oplossing kan worden gevonden, maar dat die aanwijzing geen kant-en-klare oplossing biedt. Monumentenzorg van een breder maatschappelijk draagvlak voorziet in zo'n richting, maar de vraag is dan, hoe doe je dat concreet?



zelfde importantie als de grote monumenten is te zwaar. Het leidt tot incidentele bouwactiviteiten in een wijk, maar ook tot nauwegezetten en dus dure restauraties. Om een dergelijk pand dan nog aan de man te kunnen brengen moeten de voorzieningen van het pand worden opgeschoefd, waardoor het pand voor de oorspronkelijke bewoners niet meer te betalen is. Nu profiteert niet alleen de gemeenschap, maar vooral degenen die in het gerestaureerde pand woont. Het feit dat met woonhuis-restauraties de privé-belangen van een beperkte groep worden gediend, maakt het onwaarschijnlijk, dat enkel op grond van culturele belangstelling, maatschappelijke steun van enige omvang voor deze restauraties wordt verkregen.

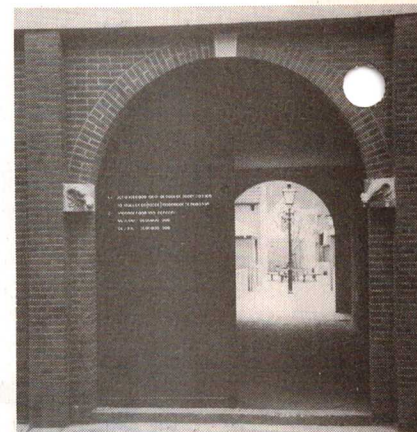
Restauratie van woonhuizen is daarmee het grote probleem. Het zijn echter juist de woonhuizen die het karakter van de Nederlandse bouwcultuur bepalen en kunnen daarom absoluut niet worden gemist.

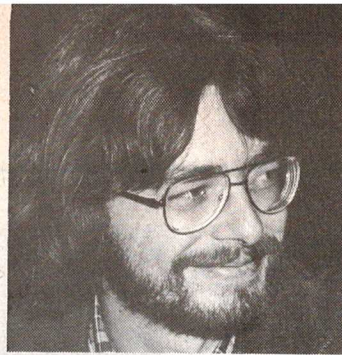
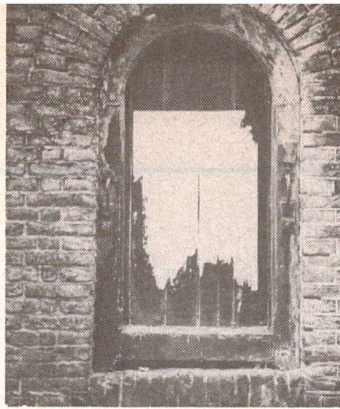
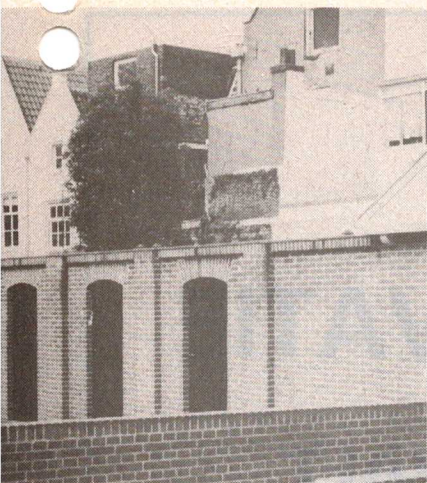
## Goedkoop restaureren

Als het monumentenzorg aan voldoende maatschappelijke integratie ontbreekt, dan kan dat alleen doorbroken worden als monumentenzorg zich meer met mensen gaat bezighouden. In de praktijk van het restaureren komt dat bijna onvermijdelijk neer op een werkwijze die nauw overeenkomt met die van de stadsvernieuwing. De reden daarvoor is dat dan voor de monumentenzorg het bouwkundig herstel en het belang van bewoners in evenwicht kan komen.

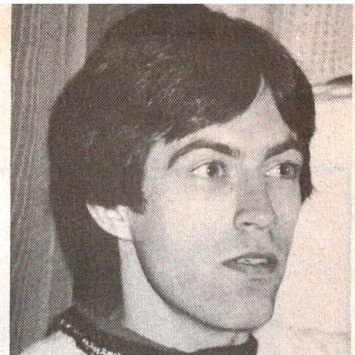
Gebouwen zijn eens aan vernieuwing toe, maar het resultaat moet voor een groot deel van de bewoners – in het gebouw of in de buurt – betaalbaar zijn. Als dat doel wordt bereikt, hoeft de monumentenzorg niet meer vervreemdend te werken. Welke concrete stappen moeten nu worden genomen om dat doel te bereiken?

Een absoluut noodzakelijke voorwaarde is dat er goedkoop moet kunnen worden gerestau-

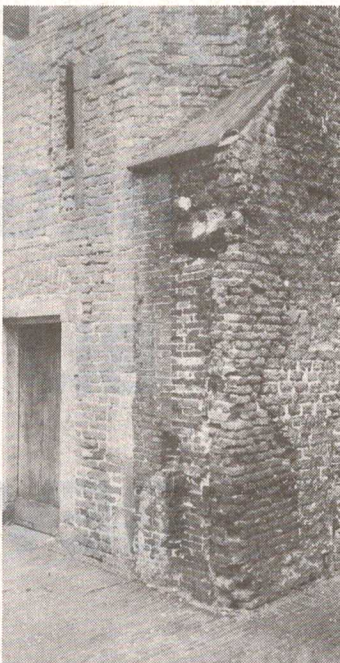




drs. ir. A. Dreimuller



drs. A. van Hooren



reerd. Met de nadruk op kún-  
nen. Bij privé-bewoning en  
eigendom van een pand kan nu  
niet worden voorkomen, dat een  
eigenaar zijn pand peperduur  
restoureert. Deze wijze van res-  
taurieren is vooral het lot gewor-  
den van de beeldbepalende pan-  
den: officieel geen monument en  
met weinig restauratiesubsidie  
bedeeld, maar na restauratie  
nauwelijks meer van monumen-  
ten te onderscheiden.

Een regeling als bij de pre-  
mie-koopwoningen, waarbij  
geen subsidie meer wordt gege-  
ven bij een relatief te hoge  
bouwsom, zou hier subsidiever-  
spilling kunnen tegengaan. Eigen-  
aren kunnen dus altijd duur  
opknappen — zij het met subsi-  
dieverlies — maar voorkomen  
moet worden dat het niet anders  
kan. Om dat te bereiken zou het  
niveau van bescherming omlaag  
moeten.

Het gebouw mag niet weg,  
maar hoeft alleen te worden ge-  
renoveerd, niet gerestaureerd, in  
de oude zin van het woord. En  
net als bij de stadsvernieuwing  
kan de omvang van renovatie  
het aanzicht van een gebouw  
aantasten, maar het zal dit over  
het algemeen slechts in beperkte  
mate doen.

De eisen met betrekking tot  
de interieurs zouden dan ook  
goedgevoel kunnen worden aan-  
gepast. Bewoners en eigenaren  
kunnen onder zulke minimale  
beschermingsnormen ook veel  
meer zelf bepalen wat zij met  
hun woning willen. Voor de  
particuliere eigenaar-bewoner is  
de keuze dan: hij of zij kan,  
maar hoeft niet duur te restaure-  
ren. Waar het om bezit van toe-  
gelaten instellingen, van overhe-  
den of om huurwoningen in het  
algemeen gaat, zijn er nog meer  
mogelijkheden. Monumenten  
kunnen dan volgens bestaande  
financiële regelingen in de stads-  
vernieuwing worden gerenove-  
veerd, met de voor de stadsver-  
nieuwing gebruikelijke huurbe-  
palingen.

### Subsidiesysteem wijzigen

Het spreekt vanzelf dat de wijze  
van subsidiëren ook dient te  
worden gewijzigd. Men kan  
hierbij denken aan een gedeelte-  
lijke dekking van het verschil in  
bouwkosten dat ontstaat ten ge-  
volge van het feit dat een ge-  
bouw beschermd is en niet mag  
worden afgebroken. De benade-  
ring van woonhuismonumenten  
moet zijn een renovatie met een  
huurberekening volgens de gel-  
dende stadsvernieuwingsregelin-  
gen. Extra kosten voortvloeiend  
uit de bescherming komen daar  
bovenop en worden ook als zo-  
danig gesubsidieerd. Het is dus  
heel goed mogelijk dat de res-  
tauratiesubsidies op individuele  
wijze worden vastgesteld.

De uitvoering is zo nauw  
gekoppeld aan de werkwijze van  
de stadsvernieuwing, dat decen-  
tralisatie bij de uitvoering — dat  
wil zeggen, meer gemeentelijke  
invloed — onvermijdelijk lijkt.  
Het dan te hanteren subsidiesys-  
teem (normbedragen, doeluitke-  
ringen) is ook van invloed op  
de betrokkenheid van de ge-  
meente. Immers het maakt enig  
verschil of een gemeente via be-  
stemmingsplannen en met be-  
hulp van doeluitkeringen de res-  
tauratie in bepaalde delen van  
de gemeente kan sturen, of dat  
zij afhankelijk is van particulie-  
re initiatieven.

De integratie in de stadsver-  
nieuwing geldt natuurlijk niet al-  
leen de financiële kant, maar  
vanaf het begin zullen monu-  
menten moeten worden opgeno-  
men in het hele proces van de  
stadsvernieuwing. Belangrijk is  
dat zij dan ook functioneel een  
plaats krijgen in de herstelde  
buurt. Wanneer de bewoners  
van die buurt bovendien door  
middel van de gebruikelijke in-  
spraakprocedures meer zegen-  
schap krijgen in het wat en hoe  
van restauraties, dat is de monu-  
mentenzorg een stap dichterbij  
een voldoende maatschappelijke  
integratie.

